

ISSN: 2146-1961

Doğan, F. N & Sinan, A. T. (2024). Etkili iletişim becerileri ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 15(57), 1071-1087.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.4501>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

ETKİLİ İLETİŞİM BECERİLERİ ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI¹

Fatma Nur DOĞAN

Dr., Elazığ, Türkiye, fatmadgn1414@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7933-9741

Ahmet Turan SİNAN

Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, Türkiye, atsinan@firat.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1208-7724

Gönderim tarihi: 05.05.2024

Kabul tarihi: 07.08.2024

Yayım tarihi: 01.09.2024

Öz

İnsanların duygularını, düşüncelerini, bilgilerini, isteklerini ve hayallerini sözlü, sözsüz veya yazılı bir biçimde birbirlerine aktardığı; kaynak ve alıcı arasında gerçekleşen bilgi alışverişi sürecine iletişim denir. İletişim başarılı olmanın ve sosyal ilişkiler kurmanın anahtarıdır. İletişimin kuvvetli veya zayıf olması ortaya etkili iletişim kavramını çıkarmaktadır. İletişim becerisi kuvvetli olan insanlar kendilerini daha iyi bir biçimde ifade ederler, başkalarını dinlemeye ve onları anlamaya özen gösterirler, empati kurarlar. Birçok öğrenmenin temelini oluşturan iletişim becerileri açısından ortaokul düzeyinde öğrencilerin başarılı bir şekilde yetiştirilmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Dil öğretiminin temel amaçlarından biri de etkili ve doğru iletişim kurabilen bireyleri topluma kazandırmaktır. Bu araştırma ile ortaokul öğrencilerine yönelik bir Etkili İletişim Becerileri Ölçeği geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri doğrultusunda açımlayıcı faktör analizi için 411, doğrulayıcı faktör analizi için 311, test-tekrar test uygulamaları için 95 öğrenci olmak üzere toplamda 817 ortaokul öğrencisine ulaşılmıştır. Her aşamada farklı örneklem grupları ile çalışılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda tek faktörden oluşan 15 maddelik bir Etkili İletişim Becerileri Ölçeği elde edilmiştir. Ölçeğin toplam varyans değerinin %35,69 olduğu belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi ile de elde edilen açımlayıcı faktör analizi yapısı doğrulanmıştır ($X^2=115.11$, $X^2/ sd= 1.308$, RMSEA=.032, Standardized RMR= .045, NFI=.92, NNFI=.97, CFI= .98, GFI= .95, AGFI= .94, IFI= .98, PNFI= .77, PGFI= .70). Ayrıca Cronbach's Alpha değerinin .87 olduğu; test-tekrar test uygulamalarından elde edilen korelasyon değerinin ise .75 olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla tespit edilen güvenilirlik değerlerinin de iyi olduğu görülmüştür. Sonuç olarak ortaokul öğrencileri için 15 maddelik bir Etkili İletişim Becerileri Ölçeği elde edilmiştir. Bu ölçeğin ortaokul öğrencilerinin etkili iletişim becerilerine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla kullanılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: İletişim, etkili iletişim, ölçek.

¹ Bu çalışma birinci yazarın "Ortaokul Öğrencilerinin Konuşma Kaygısı, Konuşma Motivasyonu, Konuşma Öz Yeterliği ile Etkili İletişim Becerilerine Yönelik Algıları Arasındaki İlişki" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

EFFECTIVE COMMUNICATION SKILLS SCALE: A VALIDITY AND RELIABILITY STUDY**ABSTRACT**

Communication is the process of information exchange between the source and the receiver in which people transfer their feelings, thoughts, knowledge, wishes and dreams to each other in a verbal, non-verbal or written form. Communication is the key to success and building social relationships. Strong or weak communication leads to the concept of effective communication. People with strong communication skills express themselves better, take care to listen and understand others, and empathize. It is of particular importance to raise students successfully in terms of communication skills at the secondary school level, which forms the basis for many learning. One of the main goals of language teaching is to bring individuals who can communicate effectively and accurately into society. The aim of this study was to develop an Effective Communication Skills Scale for middle school students. In line with the data of the study, a total of 817 secondary school students were reached, 411 for exploratory factor analysis, 311 for confirmatory factor analysis, and 95 for test-retest applications. Different sample groups were used at each stage. As a result of the exploratory factor analysis, a 15-item Effective Communication Skills Scale consisting of a single factor was obtained. The total variance value of the scale was found to be 35.69%. Confirmatory factor analysis confirmed the exploratory factor analysis structure ($\chi^2=115.11$, $\chi^2/sd= 1.308$, RMSEA=.032, Standardized RMR= .045, NFI=.92, NNFI=.97, CFI= .98, GFI= .95, AGFI= .94, IFI= .98, PNFI= .77, PGFI= .70). In addition, it was determined that Cronbach's Alpha value was .87 and the correlation value obtained from the test-retest applications was .75. Therefore, it was seen that the reliability values determined were also good. As a result, a 15-item Effective Communication Skills Scale for middle school students was obtained. It is thought that this scale can be used to determine middle school students' perceptions of effective communication skills.

Keywords: Communication, effective communication, scale.

GİRİŞ

İletişim, doğal bir süreçtir ve yaşamın da doğal bir sonucudur. İnsanlar dünyaya geldikleri andan itibaren başkaları ile bir arada olabilmek, kendilerini anlatabilmek, onları anlayabilmek yani bir toplum içinde yaşayabilmek için iletişim kurmaya ihtiyaç duyarlar (Deniz, 2009). Yine insanlar; doğası gereği çevresinde bulunan bireylerle düşüncelerini paylaşmayı, etkileşimde bulunmayı, yakınlaşmayı, sosyalleşmeyi isterler. Bunları yaparak toplumda var olmaya çalışırlar. Dolayısıyla geçmişten günümüze insanlar, varlıklarını devam ettirmeyi ve toplumsallaşmayı ancak iletişimle sağlamışlardır.

Barker (2021) iletişim sözcüğünün “paylaşılan” anlamına gelen Latince “communis” sözcüğünden türediğini; içinde “komün, komünizm, komünite” sözcüklerinin bulunduğu sözcük ailesine ait olduğunu söylemiştir. Williams (2012) da iletişimin Latince kök sözcük olan ve “ortak” anlamına gelen *communis* sözcüğüne dayandığını, buradan da “paylaştırmak” anlamındaki *communicate* sözcüğünün türediğini belirtmiştir. Bu sözcüğün önceden bir eylemi karşıladığını; 15. yüzyıldan sonra ise paylaşılan bir nesne olduğunu; 17. yüzyılın sonlarında yolları, kanalları, tren yollarını karşılayan genel bir terimken 20. yüzyılda basın, yayın gibi bilgi aktarma yollarına gönderme yapan bir kavram olarak kullanılmaya başlandığını söylemektedir.

Geçmişten günümüze iletişim ilgi duyulan ve önemsenen bir konu olduğu için hakkında birçok tanım yapılmıştır. Bu kapsamda iletişim insanların birbirlerini etkilemesinin başlıca yollarından biri (Krauss & Fussel, 1996); bilgiyi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci (Dökmen, 2002); katılanların bilgi ve semboller oluşturarak birbirlerine verdikleri iletileri anlamaya ve yorumlamaya çalıştıkları bir süreç (Işıksaçan, 2012); duygu, düşünce, istek, hayal veya bilgilerin her türlü yol aracılığı ile başkalarına aktarılması (Baltaş, 1992); alıcı ve verici arasında davranış değişikliği yaratmak maksadıyla duygu, düşünce, fikir, tutum, bilgi veya becerilerin anlamlarının ortak kılınması, paylaşılması süreci (Çetinkanat, 1998); duygu ve düşüncelerin el, yüz, kol ve baş hareketleri ile konuşma yolu veya yazı, radyo, telefon, televizyon gibi bildirişim araç ve gereçlerinden yararlanılarak başkalarına aktarımı (Onan, 2017) şeklinde tanımlanmaktadır. Lasswell (2007) ise kısaca iletişimi “kim, kime, hangi kanalla, hangi etkiyle ve ne diyor” soruları etrafında şekillenen bir kavram olarak nitelemenin doğru bir yaklaşım olacağını ifade etmektedir. Kısaca iletişim, her türlü bilginin paylaşılmasını sağlayan bir ilişki ve paylaşma sürecidir.

Deryakulu (1992) iletişime yönelik yapılan tanımlamaların ortak yönlerini aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- İletişim çift yönlü bir süreçtir.
- İletişimde en az iki farklı bireye gereksinim vardır.
- İletişimde iletilen bir içerik mevcuttur.
- İletişim sürecinde aktarılan içerik çeşitli sembollerle aktarılır.
- İletişimde bir hedef kapsamında bir etki söz konusudur.
- İletişimde içerik bir kanalla iletilir.

Genellikle iletişimin oluşabilmesi için iki insan, iki makine, iki hayvan veya bir hayvan bir insan, bir makine bir insan vs. gibi iki sisteme ihtiyaç vardır. Bu noktada önemli olan husus bilgi alışverişinin iki yönlü olması gerektiğidir (Dökmen, 2002). Bununla birlikte iletişim, etkileşimde bulunan insanların/grupların aynı veya benzer simgelere sahip olmaları ve bu simgelerin anlamlarının her iki tarafın düşünce dünyasında aynı veya benzer şeyleri canlandırması ile mümkün olabilmektedir (Gökçe, 2017). Yani tarafların anlamlar üzerinde bir uzlaşmaya sahip olmaları iletişimi sağlayan temel unsurlardan biridir. Ayrıca bir amaç doğrultusunda aktarılan bir içeriğin olması, bir kanal aracılığı ile iletilen bu içerik ile karşı taraf üzerinde bir etki yaratılması da iletişimin olmazsa olmazlarından. Aksi durumda uzun süreli ve anlamlı bir iletişimden bahsetmek zordur.

İletişim sırasında meydana gelen mesajı araştırma, inceleme, soruşturma ve bütünleştirmeye yarayan beceri türü iletişim becerisi olarak bilinmektedir (Varışoğlu, 2016). İnsanın diğerleriyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için iletişim becerilerine sahip olması gerektiği bilinen bir gerçekliktir. Bu doğrultuda gerekli olan bazı yeterlilikler; etkileşim sürecinde tarafların etkili konuşma ve etkin dinleme niteliklerine sahip olması, beden dili iletilerinin anlamlarını çözebilmesi, empatik anlayış gösterebilmesi, eleştirilere açık olması, kendini açabilmesi, "ben dili" tepkileri verebilmesi, girişimci olması, etkili çatışma çözme yaklaşımları kullanabilmesi, koşulsuz kabul vb. şeklinde sıralanabilir. Nitelikli iletişim; gönderenin alıcıya herhangi bir mesajı tam anlamıyla iletebilmesi, alıcının da gönderenden gelen mesaja tam anlamıyla cevap verebilmesi durumudur (Güven, 2016). Bir iletişim süreci ne kadar nitelikli olursa gerçekleşen iletişim de o kadar etkili olacaktır. İletişimin etkili olup olmadığı veya ne kadar etkili olduğu sorusu ise etkili iletişim kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Adından da anlaşılacağı üzere etkili iletişim, iletişim engellerinin ya tamamıyla ortadan kaldırıldığı ya da oldukça aza indirildiği; istenen ve beklenen iletişim biçimidir (Şahin & Aral, 2012). İletişimde taraflar birbirlerini açıkça anlıyor, mesajlarını iletirken karşıdakinin özelliklerini dikkate alıyor, birbirleriyle iletişimi sürdürme isteği duyuyor ve iletişim esnasında birbirlerinin haklarını koruyorlarsa iletişim amacına ulaşmış dolayısıyla da etkili olmuş demektir (Gökdağ, 2013). Görüldüğü gibi tarafların birbirlerini net ve doğru bir biçimde anladığı yani aynı anlamlar çerçevesinde uzlaştığı iletişim etkili iletişimdir. Yine tarafların birbirlerinin kişilik özelliklerine saygı duyarak iletişimi devam ettirme eyleminde bulunmaları, etkili iletişimin önemli göstergelerinden biridir. Bu becerileri kazanmış kişiler; kendilerine yöneltilen uyarı, eleştiri veya yakınma karşısında birçok açıdan anlam verme yeteneğine sahip olurlar. Aynı zamanda etkili iletişim becerileri hem bireyin hem de toplumun yaşamına zenginlik katarak insan ilişkilerinin niteliğini ve kalitesini artırır (Cüceloğlu, 2016). Dolayısıyla etkili iletişim biçimini hayatın her alanında sağlıklı bir şekilde kullanabilmek oldukça önemlidir.

Etkili iletişimi sağlayan birçok unsur vardır. Bu kapsamda dinleme, kendini açma ve ifade etme becerileri oldukça önemlidir (Şahin & Aral, 2012). Bunların yanında etkili bir iletişim için dinlemeye, beden dilini etkili kullanabilmeye, empati yapabilmeye, problem çözme ve ikna etme becerilerine sahip olmaya gereksinim vardır. İletişimin istenen sonuçlara ulaşması için konuşan ve dinleyenin karşılıklı çaba ve sorumluluk içerisinde olması gerekmektedir (Ergin, 2012). Konuşan kadar dinleyen de iletişim sürecinde sorumluluk sahibidir. İletişim süreçlerinde beden dili kullanımı da oldukça önemlidir. Her ne kadar genel iletişimdeki önemine çok az ilgi gösterilse de kişiler arası iletişimin %10'dan daha azının sözcükleri içerdiği; geri kalanının ise ses tonu, sesler ve

kinetik (hareket), haptik (dokunma), göz teması, proksemik (kişisel alan) gibi çeşitli araçlardan oluştuğu tahmin edilmektedir (Darn, 2005). Empati ise bir kişinin kendisini başka birinin yerine koyarak onun gözünden olaylara veya durumlara bakmasıdır (Çoruk, 2016). Böylece iletişim daha sağlıklı bir biçimde gerçekleştirilir. Problem çözme becerileri de iletişim sürecinde oldukça gereklidir. Çünkü insanın var oluş çabası geçmişten bugüne problem çözme yeterlikleri ile ilişkili olmuştur (Terzi, 2016). Mevcut sorunlara ön yargılardan uzak, pozitif bir bakış açısıyla yaklaşmak hem problemin çözümüne katkı sunar hem de etkili iletişim sürecinin kesintisiz bir biçimde devam etmesini kolaylaştırır. Boz (2013) ise iletişim sürecinde sen dili yerine ben dili kullanmanın önemine değinmiştir. Sen dili kullanımının suçlayıcı, küçük düşürücü, kişilik özelliklerini zedeleyici bir görünüm sergilediği söylenebilir. Ben dilinde ise söz konusu olan kişilikler değil hissedilen duygulardır.

Öğrencilerin kendilerini ifade etmede yaşadığı sorunlar, günlük hayatlarında ve öğrenme öğretme ortamlarında başka bireylerle arasındaki iletişimin kopmasına sebep olmaktadır. Bu durum kısmen öğrenme eksikliklerine ve öğrenme öğretme sürecinde kalitenin düşmesine zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla toplum içinde etkileşim çoğunlukla ana dili ile şekillendiği için bu durum eğitim sistemimizde özellikle ana dili eğitimi programları kapsamında ele alınmaktadır.

TDÖP'te (2019) Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde (TYÇ) belirlenen sekiz adet yetkinliğe yer verilmiştir. Bu yetkinliklerden ikisi "ana dilde iletişim" ve "yabancı dillerde iletişim"dir. Ana dilde iletişim yetkinliği kapsamında öğrencilerden duygu ve düşüncelerini sözlü veya yazılı olarak ifade edebilmeleri; günlük hayattaki her türlü sosyal ve kültürel ortamda etkili ve yaratıcı bir biçimde dilsel iletişimde bulunabilmeleri beklenmektedir. Yabancı dillerde iletişimin ise ana dilde iletişimde olduğu gibi duygu ve düşünceleri sözlü veya yazılı olarak her türlü sosyal ortamda etkili bir biçimde ifade etme ve yorumlama becerilerine dayalı olduğu belirtilmektedir (TDÖP, 2019). Bu bağlamda Türkçe dersi kapsamında gerek ana dilde gerek de yabancı dillerde iletişim kurmanın özellikle vurgulandığı görülmektedir.

Çağdaş bir toplumun temel hedeflerinden biri toplumdaki bütün bireylerin dil becerilerinin geliştirilmesidir. Bilginin yayılarak davranışa dönüşmesinde ve dil becerilerinin geliştirilmesinde lokomotif görevini ise öğretmenler üstlenmektedir (Deniz, 2019). Ana dili eğitimi kapsamında da bu görev Türkçe öğretmenlerinin sorumluluğundadır. Türkçe öğretmeni kolaylıkla diyalog kurabilmeli, eleştiriye açık olmalı, sevecen olmalı, empati yapabilmeli, beden dilini etkili bir şekilde kullanabilmelidir. Özellikle Türkçeyi kullanma becerisi bakımından öğrencilerine iyi bir örnek olmayı bilmelidir. Bununla birlikte Türkçe dersi de öğrencilerin Türkçe konuşmaya, yazmaya ilgi gösterecekleri bir öğrenme ortamına dönüştürülmelidir (Kayabaşı, 2020). Geleneksel eğitim ortamlarından ziyade öğrencinin kendini ifade etmesine, fikirlerini cesaretle sunabilmesine fırsat veren öğretim uygulamaları tercih edilmelidir.

Eğitim kurumları kapsamında özellikle öğrenciler ile gerçekleştirilen her türlü iletişim davranışı, öğrencilerin sonraki eğitim yaşamlarını ve özel hayatlarını etkileme gücüne sahiptir (Eroğlu, 2013). Dolayısıyla öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirebilmek için etkileşimin ön planda olduğu ortamlara ihtiyaç vardır. Kendilerini sözlü veya yazılı olarak ifade etme, etkin dinleme, empati kurma, beden dilini kullanma, eleştiriye açık olma, çatışma

çözme, ikna etme vb. becerileri gelişmemiş veya eksik gelişmiş bireylerin eğitim hayatları öncelikli olmak üzere hayatlarının her alanında problem yaşamaları kaçınılmazdır. Bu sebeple özelde Türkçe derslerinde genelde de bütün eğitim öğretim uygulamaları kapsamında etkili iletişim becerileri ile donatılmış bireyler yetiştirmeye özen gösterilmelidir.

Ortaokul kademesindeki öğrencilerin etkili iletişim becerilerine sahip olup olmama durumları, beceriler bakımından mevcut eksiklikleri onların gelecek yaşantılarına da zemin oluşturmaktadır. Bu sebeple ortaokul öğrencilerinin etkili iletişim becerileri algı düzeylerini tespit etmek de oldukça önemlidir. Alan yazın incelemesi sonucunda doğrudan ortaokul öğrencilerine yönelik bir etkili iletişim becerileri ölçeği olmadığı görülmüştür. Ortaokul kademesindeki öğrencilere yönelik olarak bir Etkili İletişim Becerileri Ölçeği (EİBÖ) geliştirmenin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sebeple ortaokul öğrencilerine yönelik olarak bir etkili iletişim becerileri ölçeği geliştirmek bu çalışmanın temel amacıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Ölçek geliştirmeyi hedefleyen bu çalışmada nicel türde tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli bir konuya veya olaya yönelik katılımcıların fikirlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum gibi niteliklerinin tespit edildiği bir araştırma modelidir (Büyüköztürk vd., 2016). Ölçme, bir varlığı veya bir varlığa ait özellikleri uygun araçlar kullanarak tespit etmek ve elde edilen sonuçları bir birim cinsinden ifade etmektir (Gümüş, 1976). Ölçek ise gözlenip ölçülen değişkenin niteliği (Sönmez & Alacapınar, 2018) şeklinde ifade edilmektedir. Bu araştırma için Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 28.05.2021 tarihli 13/9 karar numaralı etik kurul onayı alınmıştır.

Evren ve Örneklem

EİBÖ kapsamında açımlayıcı faktör analizi (AFA), doğrulayıcı faktör analizi (DFA), test-tekrar test uygulamaları ve Cronbach's Alpha analizleri yapılmıştır. Örneklem büyüklüklerinde 50 çok zayıf, 100 zayıf, 200 orta, 300 iyi, 500 çok iyi ve 1000 mükemmel olarak kabul edilmektedir (Tavşancıl, 2018). Yine ölçeğin daha iyi sonuçlar vermesi için AFA ve DFA örneklem gruplarının farklı olması gerektiği kabulünden hareketle (Fabrigar vd., 1999) AFA ve DFA uygulamalarında farklı örneklem gruplarıyla çalışmaya dikkat edilmiştir. Bununla birlikte test-tekrar test analizi Person Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile hesaplanır ve bu korelasyon katsayısı örneklem büyüklüğünden etkilenir. Dolayısıyla kararlılığı sağlayabilmek adına en az 30 kişilik bir katılımcı grubuna ihtiyaç vardır (Tavşancıl, 2018). Tüm bu bilgilerden hareketle EİBÖ için Elazığ il merkezinde yer alan 3 ortaokuldan 2021-2022 eğitim öğretim yılında AFA için 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden 411 katılımcı; DFA için 3 ortaokuldan 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden 311 katılımcı; test-tekrar test uygulamaları için 1 ortaokuldan 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden 95 katılımcı basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Basit seçkisiz örnekleme yöntemi ise seçilen her birim torbaya yeniden atılıp her bir örnekleme birimine eşit derecede

seçilme ihtimali verilerek gerçekleştirilen bir örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2016). Dolayısıyla toplamda 817 katılımcıya ulaşılarak çalışma tamamlanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Verilerin Analizi

Çalışmanın amacı doğrultusunda öncelikle literatür taraması yapılmış ve 46 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan maddelerin ortaokul öğrencilerinin etkili iletişim becerilerini yansıtmasına özen gösterilmiştir. 5'li likert tipi katılım düzeyine sahip ölçeğin madde skalaları "(5) Kesinlikle Katılıyorum", "(4) Katılıyorum", "(3) Kararsızım", "(2) Katılmıyorum", "(1) Kesinlikle Katılmıyorum" şeklinde düzenlenmiştir. Daha sonra oluşturulan bu maddelerin kapsam geçerliği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ile Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümlerinde görev yapan 4 öğretim üyesi ve 2 Türkçe öğretmeninden görüş alınmıştır. Uzman bilgileri şöyledir:

Tablo 1. Formları Cevaplayan Uzmanlara İlişkin Bilgiler

Cinsiyet	Kadın	3
	Erkek	3
Ünvan	Öğretmen	2
	Doktor Öğretim Üyesi	0
	Doçent	3
	Profesör	1
Görev Süresi	0-5	0
	5-10	2
	10-20	4
	20+	0
Alan	Eğitim Bilimleri	1
	Türkçe Eğitimi	5

Görüşler sonucunda maddelerin ve ölçeğin kapsam geçerlilik oranlarına ulaşılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda negatif KGO değerine sahip 34 (-.67) ve 44. (-.67) maddeler diğerleriyle benzer olduğu gerekçesiyle taslak ölçek formundan çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra maddelerde "düzeltmeli" seçeneğini seçen ve düzeltmeli önerisinde bulunan uzmanların görüşleri dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmış ve 44 maddelik taslak ölçeğe son şekli verilmiştir. Ayrıca pilot uygulama yapmadan önce 20 kişiden oluşan bir katılımcı grubuna anlaşılabilirlik ile ilgili ön uygulama yapılmış ve gelen öneriler doğrultusunda taslak ölçek kullanıma hazır duruma getirilmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliği için öncelikle AFA daha sonra da bu yapıyı doğrulamak için DFA uygulamaları gerçekleştirilmiştir. AFA'da değişkenler arasındaki ilişkilerden yola çıkılarak faktör tespit etmeye ilişkin bir işlem; DFA'da ise değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik daha önce belirlenen bir hipotezin veya kuramın test edilmesi gerekmektedir (Büyüköztürk, 2021). Güvenirlik analizleri kapsamında ise Cronbach's Alpha değerleri hesaplanmış, test-tekrar test uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Can (2016), Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısının birden fazla uygulama gerektirmeden ölçme aracıyla yapılan tek ölçümün kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunun göstergesi olduğunu söyler. Bu doğrultuda AFA analizleri kapsamında Cronbach's Alpha değerleri de hesaplanmıştır. Test-tekrar test uygulaması ise herhangi bir testin bir örneklem grubuna aynı koşullarda ancak belirli bir zaman geçtikten sonra tekrar uygulanmasına dayanmaktadır (Alpar, 2020). Geçerlilik

çalışması doğrultusunda pilot uygulama için öncelikle AFA çalışması yapılmıştır. Bu doğrultuda 411 öğrenciden elde edilen veriler ile AFA yapılmıştır. Daha sonra ise 311 öğrenciden toplanan veriler ile DFA gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte AFA aşamasında Cronbach's Alpha değerleri hesaplanmıştır. 95 öğrenci üzerinden de test-tekrar test uygulamaları yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğunu tespit etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Küresellik Testi kullanılmıştır. Analizler kapsamında AFA, Cronbach's Alpha değeri ve test-tekrar test analizleri için SPSS 26, DFA için ise LISREL 8.80 paket programları kullanılmıştır.

BULGULAR

Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Öncelikle yapı geçerliliği için verilerin faktör analizine uygunluğunun belirlenmesi amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ile Barlett Küresellik Testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda KMO değerinin .92 olduğu tespit edilmiştir. KMO'nun 70 ve üzerinde olması örneklem yeterliliğinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir (Can, 2016). Barlett Küresellik Testi sonucunda sig değerinin .000 olduğu ve bu doğrultuda ki-kare değerinin anlamlı olduğu ($X^2_{(946)} = 5076.199$; $p < .000$) görülmüştür (Güngör vd., 2018). Bu durum verilerin normal dağıldığına işaret ettiği için AFA'ya devam edilmiştir.

Tablo 2. EİBÖ'nün KMO ve Barlett's Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçümü		.922
Bartlett Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-Kare	5076.199
	Serbestlik Derecesi (df)	946
	Anlamlılık Düzeyi (Sig.)	.000

Yapılan AFA sonucunda matris determinant değerinin .0001'den büyük olduğu tespit edilmiştir. Anti-imag korelasyon matrisindeki maddelerin kesişim değeri .5'in üzerinde olduğu için de ölçekten madde çıkarılmamış ve bu veri setinin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir. Faktör sayısını belirleyebilmek için öncelikle bileşenler matrisi incelenmiş ve faktör yüklerinin daha çok birinci faktör altında toplandığı tespit edilmiştir. Daha sonra açıklanan toplam varyans tablosuna bakılmış ve total değerlerine göre 11, varyans değerlerine göre 1 faktör belirlenebileceği görülmüştür. Özellikle birinci faktörün toplam varyansın % 24.43'ünü açıkladığı, birinci faktöre yönelik özdeğerin (10.75) ise ikinci faktöre yönelik özdeğerin (1.93) 3 katından daha fazla olduğu (Büyüköztürk, 2021) dikkate alınarak ölçeğin tek faktörlü bir yapıda olması gerektiği düşünülmüştür. Aynı durum öz değerlere göre çizilen yamaç birikinti grafiğinde de görülmektedir. Grafikte keskin bir kırılmadan sonra diğer kırılmaların birbirine benzediği anlaşılmıştır. Dolayısıyla ölçek için faktör sayısının 1 olmasına karar verilmiştir. Bu aşamadan sonra AFA gerçekleştirilmiştir.

Ölçümün türüne göre değişmekle beraber faktör yükü için araştırmacıların önemli bir kısmı .40 değerini esas almaktadırlar (Şencan, 2005). Tüm bu veriler ışığında maddeler arası ilişki düzeyi .40 olarak belirlenmiş ve tek faktörlü olarak AFA yeniden gerçekleştirilmiştir. Bu işlem doğrultusunda ortaya çıkan bileşenler matrisinde .40'ın altında olan yük değerindeki maddeler ölçekten tek tek çıkarılmış ve her seferinde analiz yeniden

yapılmıştır. İlk aşamada m36, m6, m23, m37, m9 maddeleri ölçekten çıkarılmıştır. İkinci aşamada ise ölçeğin faktör yapısını güçlendirmek için yük değeri .50 girilerek analiz tekrar yapılmıştır. Bu doğrultuda m22, m4, m5, m3, m8, m14, m11, m1, m17, m30, m31, m2, m7, m33, m29, m26, m24, m32 maddeleri de yüksüz oldukları ($r < .50$) için ölçekten çıkarılmıştır.

Faktör analizinde aynı yapıyı ölçmeyen maddelerin ayıklanmasında ortak varyanslar tablosundan da yararlanılmaktadır. Ortak varyans, bir maddenin ilişkili olduğu faktörlerle arasındaki korelasyon katsayılarının kareleri toplamını ifade etmektedir (Can, 2016). Pallant (2020) ortak varyans değeri .30'dan düşük olan maddelerin bileşende yer alan diğer maddeler ile iyi uyum göstermediğini ve bu maddelerin çıkarılabileceğini söylemektedir. Dolayısıyla EİBÖ'nün ortak varyanslar tablosunda madde yükleri .30'un altında olan ($r < .30$) m12, m10, m25, m38, m21, m44 maddeleri de ölçekten çıkarılmıştır. Böylelikle madde güvenilirlikleri yükseltilmiş ve açıklanan toplam varyans oranı da artmıştır. Analizler sonucunda elde edilen bileşenler matrisi değerleri şöyledir:

Tablo 3. EİBÖ Bileşenler Matrisi

	Bileşen 1
m28	0,670
m42	0,629
m41	0,624
m34	0,620
m40	0,615
m43	0,610
m35	0,605
m20	0,599
m19	0,589
m15	0,572
m18	0,571
m39	0,570
m13	0,561
m16	0,560
m27	0,553

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a 1 components extracted.

Ölçeğin son değerlerine ilişkin ortak varyans sonuçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Tablo 4. EİBÖ Ortak Varyans Tablosu

	Initial	Extraction
m13. İletişim esnasında tüm dikkatimi konuşan kişiye vermeye çalışırım.	1	0,314
m15. İletişim sürecinde karşımdakini doğru anlayıp anlamadığımı yoklarım.	1	0,327
m16. Dinleme sırasında dikkatimi dağıtacak şeyleri azaltırım.	1	0,314
m18. Kendimi sözlü olarak açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edebilirim.	1	0,326
m19. Vurgu ve tonlamaya dikkat ederek konuşurum.	1	0,347
m20. Beden dilimi kullanmaya özen göstererek vücudumun konuştuğum kişiye dönük olmasına dikkat ederim.	1	0,358
m27. İletişim kurarken karşımdaki kişinin beklentilerinin neler olduğunu fark ederim.	1	0,306
m28. Karşımdakinin "ruh hâlini (duygu durumlarını)" dikkate alarak iletişim kurarım.	1	0,448
m34. İletişim sürecinde bana sorulan sorulara yönelik açıklayıcı cevaplar veririm.	1	0,385

m35. Karşımdaki kişiyi/kişileri kırmadan yapıcı eleştirilerde bulunmaya dikkat ederek iletişim kurarım.	1	0,366
m39. Ön yargılardan uzak bir şekilde iletişim kurarım.	1	0,325
m40. İletişim kurarken insanların kişiliklerine saygı duyarım.	1	0,379
m41. Başkaları konuşurken yanıt vermeden önce onların sözlerini bitirmelerini beklerim.	1	0,390
m42. İletişim kurarken karşımdakine değer verdiğimi hissettirim.	1	0,395
m43. İletişim sürecinde eleştirileri saygı ile karşılarım.	1	0,373

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Açıklanan toplam varyans tablosuna bakıldığında öz değerleri 1'den büyük olan tek bileşenle belirlenen faktörün toplam varyansın %35.69'unu açıkladığı tespit edilmiştir. Tek faktörlü açıklanan toplam varyansın %30 ve daha fazla olması yeterli görülebilmektedir (Büyüköztürk, 2021). Bu sebeple ölçeğin birikimli varyans değerinin yeterli olduğu söylenebilir. Analizler sonucunda ölçeğin tek faktörlü bir yapıda olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. EİBÖ Açıklanan Toplam Varyans Tablosu

Bileşen	Öncelikli Öz Değerler			Çıkarılan Kareler Toplamı Yük Değerleri (Faktörler)		
	Toplam	Açıklanan Varyans Yüzdeliği	Açıklanan Yıgmal Varyans Yüzdeliği	Toplam	Açıklanan Varyans Yüzdeliği	Açıklanan Yıgmal Varyans Yüzdeliği
1	5,354	35,693	35,693	5,354	35,693	35,693
2	1,027	6,848	42,541			
3	0,972	6,481	49,022			
4	0,925	6,166	55,188			
5	0,778	5,188	60,377			
6	0,744	4,96	65,336			
7	0,693	4,622	69,959			
8	0,667	4,446	74,404			
9	0,654	4,363	78,767			
10	0,641	4,27	83,038			
11	0,603	4,018	87,055			
12	0,556	3,71	90,765			
13	0,482	3,212	93,976			
14	0,468	3,119	97,096			
15	0,436	2,904	100			

Extraction Method: Principal Component Analysis

Ölçeğin "Cronbach's Alpha" değerini kontrol etmek için geçerlik ve güvenilirlik katsayısı incelenmiştir. Yapılan ölçümden elde edilen değerler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 6. EİBÖ Ölçek Maddelerine İlişkin Güvenirlik Katsayıları

Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Çoklu Korelasyon Kareleri	Madde Silindiğinde Cronbach's Alpha	
m13. İletişim esnasında tüm dikkatimi konuşan kişiye vermeye çalışırım.	57.983	74.231	0.481	0.272	0.863
m15. İletişim sürecinde karşımdakini doğru anlayıp anlamadığımı yoklarım.	58.2822	71.276	0.492	0.252	0.863

m16. Dinleme sırasında dikkatimi dağıtacak şeyleri azaltırım.	58.3187	72.462	0.48	0.278	0.863
m18. Kendimi sözlü olarak açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edebilirim.	57.9562	74.505	0.493	0.307	0.863
m19. Vurgu ve tonlamaya dikkat ederek konuşurum.	58.2092	72.693	0.507	0.304	0.862
m20. Beden dilimi kullanmaya özen göstererek vücudumun konuştuğum kişiye dönük olmasına dikkat ederim.	58.0754	71.567	0.518	0.316	0.861
m27. İletişim kurarken karşımdaki kişinin beklentilerinin neler olduğunu fark ederim.	58.5304	71.772	0.476	0.285	0.864
m28. Karşımdakinin "ruh hâlini (duygu durumlarını)" dikkate alarak iletişim kurarım.	58.1995	69.755	0.595	0.412	0.857
m34. İletişim sürecinde bana sorulan sorulara yönelik açıklayıcı cevaplar veririm.	58.1849	72.327	0.541	0.342	0.86
m35. Karşımdaki kişiyi/kişileri kırmadan yapıcı eleştirilerde bulunmaya dikkat ederek iletişim kurarım.	58.2044	71.431	0.526	0.345	0.861
m39. Ön yargılardan uzak bir şekilde iletişim kurarım.	58.1776	72.103	0.49	0.258	0.863
m40. İletişim kurarken insanların kişiliklerine saygı duyarım.	57.9367	72.894	0.535	0.319	0.861
m41. Başkaları konuşurken yanıt vermeden önce onların sözlerini bitirmelerini beklerim.	58.0827	71.671	0.544	0.341	0.86
m42. İletişim kurarken karşımdakine değer verdiğimi hissettiririm.	58.1363	72.098	0.551	0.333	0.86
m43. İletişim sürecinde eleştirileri saygı ile karşılarım.	58.219	71.045	0.529	0.322	0.861

Tabloda yer alan düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarına bakıldığında değerlerin .20'nin altında olmadığı görülmektedir ve bu sebeple ölçekten herhangi bir çıkarılmamıştır. Madde toplam korelasyon katsayısı .20'den düşük olanların teste alınmaması gerektiği, .20-.30 arasında olanların zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği veya düzeltilebileceği, .30 ve üzerinde olan maddelerin ise bireyleri iyi bir biçimde ayırt ettiği genel kabulünden hareketle (Büyüköztürk, 2021) ölçeğin tamamında maddelerin iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. EİBÖ Cronbach's Alpha Güvenirlik Testi

Cronbach's Alpha	Standartlaştırılmış Maddelelere Dayalı Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
0.869	0.871	15

EİBÖ'nün güvenirlik testi sonucunda Cronbach's Alpha değeri .87 olarak tespit edilmiştir. Cronbach's Alpha katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenirliği " $0 \leq \alpha < .40$ = ölçek güvenilir değildir, $.40 \leq \alpha < .60$ =ölçeğin güvenirliği

düşüktür, $.60 \leq \alpha < .80$ = ölçek oldukça güvenilir, $.80 \leq \alpha \leq 1$ = ölçek yüksek derece güvenilir” şeklinde yorumlanmaktadır (Lorcu, 2015). Bu kapsamda ölçekten elde edilen değer ($.87$), Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı değerleri arasında “yüksek derecede güvenilir” olarak kabul edilen kategoride yer aldığı tespit edilmiştir. Bu değer de ölçekteki maddelerin birbirleriyle oldukça tutarlı olduğunu göstermektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

EİBÖ’nün AFA sonuçlarına göre tek faktörden ve 15 maddeden oluşan ölçüm sonucunu test etmek maksadıyla LISREL 8.80 programı kullanılarak DFA yapılmıştır. Ölçek son hâliyle aynı evrenden farklı bir örneklem grubuna uygulanarak veriler LISREL 8.80 programı kullanılarak analiz yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki gibidir:

Tablo 8. EİBÖ’ye Yönelik Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda Elde Edilen Ölçüm Modeli

Faktör	Madde	Hata Varyansı	Standartlaştırılmış Yükler	t değeri	R ²
İletişim	m1	0.88	0.34	5.48	0.12
	m2	0.90	0.32	5.13	0.10
	m3	0.72	0.53	8.90	0.28
	m4	0.82	0.43	6.92	0.18
	m5	0.79	0.46	7.63	0.21
	m6	0.85	0.39	6.30	0.15
	m7	0.90	0.32	5.08	0.10
	m8	0.77	0.48	7.95	0.23
	m9	0.79	0.46	7.52	0.21
	m10	0.69	0.56	9.54	0.31
	m11	0.82	0.42	6.94	0.18
	m12	0.81	0.43	7.10	0.18
	m13	0.77	0.48	7.94	0.23
	m14	0.76	0.49	8.12	0.24
	m15	0.75	0.50	8.40	0.25

EİBÖ’ye uygulanan doğrulayıcı faktör analizi ölçüm modelinde t değerleri incelendiğinde elde edilen değerlerin 5.08-9.54 arasında ve dolayısıyla 2.56’dan yüksek olduğu belirlenmiş, 2.56’yı aşması hâlinde de 0.001 düzeyinde manidar olduğu tespit edilmiştir (Schumacker & Lomax, 2010). Bu sebeple ölçekten herhangi bir madde çıkarılmamıştır. Ölçeğin standartlaştırılmış yüklerinin ise .32 ile .56 arasında olduğu ve tüm standartlaştırılmış hata yüklerinin “.30”dan büyük “.90”dan küçük olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla bu aşamada da ölçekten madde çıkarılmamıştır. Düzeltme indeksleri ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 9. EİBÖ Düzeltme İndeksleri

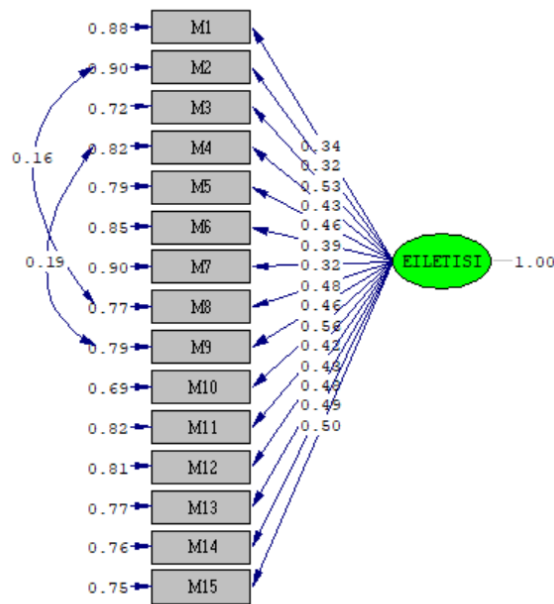
İlişkilenen Değişkenler	İlişkilendirilen Değişkenler	Ki-Kare Değerindeki Azalma	Yeni Tahmin
m8	m2	10.2	0.15
m9	m4	15.9	0.15

EİBÖ’nün modifikasyon önerileri ve düzeltme indeksleri incelendiğinde X^2 ’ye katkı sağlama oranları büyükten küçüğe doğru m9 ile m4, m18 ile m2 arasında olacak şekilde modifikasyon önerileri olduğu görülmektedir. Modifikasyon önerilerinin literatüre ve ölçeğin yapısına ters düşmediği kanaatine varılmıştır. Bu kapsamda X^2 ’ye en çok katkıda bulunacak işlem den başlanarak tüm modifikasyon önerileri gerçekleştirilmiştir. Gerekli modifikasyonlar gerçekleştirildikten sonra X^2 /sd değerinin 1.308 ile 0 ve 2 arasında, RMSEA değerinin de .032 ile .00 ve .05 arasında, RFI değerinin ise .90 ile .90 ve .95 arasında olduğu görülmüştür. Uyum ölçüleri ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 10. EİBÖ Model Uyum Ölçüleri

Uyum Ölçüleri	Değer	Uyum
X ²	115.11	p>0.05
Sd	88	
X ² / sd	1.308	Mükemmel Uyum
RMSEA	0.032	Mükemmel Uyum
Standardized RMR	0.045	Mükemmel Uyum
NFI	0.92	Kabul Edilebilir Uyum
NNFI	0.97	Mükemmel Uyum
CFI	0.98	Mükemmel Uyum
GFI	0.95	Mükemmel Uyum
AGFI	0.94	Mükemmel Uyum
IFI	0.98	Mükemmel Uyum
RFI	0.90	Kabul Edilebilir Uyum
PNFI	0.77	Kabul Edilebilir Uyum
PGFI	0.70	Kabul Edilebilir Uyum

EİBÖ doğrulayıcı faktör analizi sonucunda modelin uyum indekslerine bakıldığında X² değerinin “115.11” ile .05’ten büyük olduğu tespit edilmiştir. Bu durum ki-kare değerinin anlamlı olmadığını dolayısıyla modelin iyi bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir. Örneklem büyüklüğünün önemli olduğu doğrulayıcı faktör analizlerinde model uyumunun kontrol edilmesi sürecinde yalnızca X² değerinden yola çıkmak yerine serbestlik derecesinin (sd) ki-kare X² değerlerine oranı da yeterlilik için bir ölçüt olarak kullanılabilir. Bu kapsamda 3 ve daha düşük oranlar iyi, 5’e kadar olan oranlar da yeterli uyum olarak kabul edilebilir (Çokluk vd., 2012). Tabloda X²/ sd oranının 1.308 olarak mükemmel uyuma işaret ettiği görülmektedir. Bununla birlikte modelin RMSEA, SRMR, NNFI, CFI, GFI, AGFI, IFI değerleri model açısından mükemmel uyumu; NFI, RFI, PNFI ve PGFI değerleri ise kabul edilebilir/iyi uyumu işaret etmektedir. Ölçeğin tüm uyum değerleri ele alındığında modelin uyumunun kabul edilebilir (iyi düzeyde) olduğu söylenebilir. Sonuç olarak modelin doğrulandığı söylenebilir.

Chi-Square=115.11, df=88, P-value=0.02783, RMSEA=0.032

Şekil 1. EİBÖ'nün DFA Sonucuna İlişkin Yol Şeması

Test-Tekrar Test Uygulamalarına İlişkin Bulgular

EİBÖ'ye test-tekrar test uygulaması yapmak için Elazığ il merkezinden basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen bir ortaokulda uygulama yapılmıştır. 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinden birer şubeye ilk uygulama yapılmıştır. Daha sonraki uygulamada eşleştirme yapabilmek adına ilk uygulamada katılımcılardan sınıfları ve okul numaraları bilgisi alınmıştır. Aynı öğrenci grubuna aynı bilgiler alınarak 15 gün sonra test-tekrar test uygulaması yapılmıştır. İki uygulama tamamlandıktan ilk ve ikinci testler katılımcı bilgileri dâhilinde eşleştirilmiş, her katılımcı için iki teste verdikleri cevapların ortalaması alınmış ve korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 11. EİBÖ Test-Tekrar Test Sonuçları

		Test	Test Tekrar	Ortalama	Standart Sapma
Test	Pearson Correlation	1	.754**		
	Sig. (2-tailed)		.000	4.05	.46
	N	95	95		
Test Tekrar	Pearson Correlation	.754**	1		
	Sig. (2-tailed)	.000		4.14	.45
	N	95	95		

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Toplamda 95 öğrenci üzerinden gerçekleştirilen test-tekrar test ölçümünden elde edilen korelasyon değerinin $r=.75$ olduğu tespit edilmiştir. Korelasyon katsayısının mutlak değer olarak 0.00-0.30 arasında olması düşük, 0.30-0.70 arasında olması orta, 0.70-1.00 arasında olması yüksek düzeyde ilişkinin varlığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2021). Bu durumda .75 korelasyon değerinin kuvvetli/yüksek düzeyinde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla EİBÖ'nün yeterli düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma ile ortaokul öğrencilerine yönelik etkili iletişim becerileri algı düzeylerinin belirlenmesinde kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesinde ölçeğin hedefleri doğrultusunda iletişim ve etkili iletişim becerileri kavramları incelenmiştir. Bu kapsamda 44 maddelik bir taslak ölçek formu oluşturulmuştur. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda çalışmayan bazı maddeler taslak ölçekten çıkarılmıştır. Böylece tek faktörlü yapıda ve 15 maddeden oluşan 5'li likert türde bir ölçek elde edilmiştir. Toplam varyans değeri %35, 69 olan ölçeğin Test-tekrar test uygulaması ile elde edilen korelasyon değeri .75'tir. Ölçeğin Cronbach's Alpha değeri ise .87'dir.

Tek faktörden oluşan ölçeğin yapısının ise doğrulayıcı faktör analizi ile doğrulandığı tespit edilmiştir ($X^2=115.11$, $X^2/ sd= 1.308$, $RMSEA=.032$, $Standardized RMR= .045$, $NFI=.92$, $NNFI=.97$, $CFI= .98$, $GFI= .95$, $AGFI= .94$, $IFI= .98$, $PNFI= .77$, $PGFI= .70$). Analizler sonucunda ortaokul öğrencilerine yönelik bir etkili iletişim becerileri ölçeği geliştirilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik analizlerinden elde edilen sonuçlar ölçeğin gerekli niteliklere sahip olduğunu göstermektedir.

Alan yazında ortaokul öğrencilerinin iletişim becerileriyle ilgili de sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmüştür (Akçam & Türkyılmaz, 2019; Can Bilgin, 2015; Deniz, 2003; Dalkılıç, 2011; Köksal & Çöğmen, 2018; Yılmaz Sarkın, 2012). Günümüzde iletişim kurma sürecinde yaşanan zorluklar dikkate alındığında iletişim becerilerine yönelik algıların düzeyinin tespiti ve bu beceriye etki eden değişkenlerin ortaya konmasının önemi daha da artmakta, öğrencilerin bu becerilerine yönelik algılarının düzeylerini tespit eden daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu ölçeğin ortaokul öğrencileri ile yürütülecek yeni çalışmalarda kullanılması ve öğrencilerinin mevcut iletişim becerilerindeki problemleri ortaya koyması öngörülmektedir. Dolayısıyla ortaokul öğrencilerinin etkili iletişim becerilerindeki sorunların çözümüne de hizmet edeceği düşünülmektedir.

ÖNERİLER

Etkili İletişim Becerileri Ölçeği ortaokul kademesinde öğrenim gören öğrencilerin etkili iletişim becerilerine yönelik algı düzeylerini tespit etmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda elde edilen değerler ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla geliştirilen ölçme aracı ortaokul öğrencilerinin etkili iletişim becerilerine yönelik algı düzeylerini tespit etmek amacıyla çeşitli araştırmalarda kullanılabilir.

Etik Metni

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir. Makalenin etik kurul izni Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafınca 28.05.2021 tarih 13/9 sayılı kararı ile alınmıştır.”

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Bu makale Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Turan SİNAN danışmanlığında hazırlanan “Ortaokul Öğrencilerinin Konuşma Kaygısı, Konuşma Motivasyonu, Konuşma Öz Yeterliği ile Etkili İletişim Becerilerine Yönelik Algıları Arasındaki İlişki” adlı doktora tezinden üretilmiştir. Bu çalışmada birinci yazarın katkı oranı %70, ikinci yazarın katkı oranı %30’dur.

KAYNAKÇA

- Akçam, A. & Türkyılmaz, M. (2019). Ortaokul öğrencilerinin iletişim becerileri üzerine bir inceleme. *International Journal of Language Academy*, 7(4), 64-79. 10.29228/ijla.37417
- Alpar, R. (2020). *Spor, sağlık ve eğitim bilimlerinden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlik*. Detay yayınları.
- Baltaş, Z. (1992). *Bedenin dili*. Remzi Kitabevi.
- Barker, A. (2021). *Etkili iletişim*. (B. Ulusoğlu, Çev.). Nova Kitap. (Orijinal eserin ilk yayın tarihi 2019).
- Boz, E. (2013). İletişimde sen dili yerine ben dili. *Türk Dili*, 739, 65-68.
- Büyükoztürk, Ş. (2021). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*. Pegem Akademi Yayıncılık.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can Bilgin, H. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyun bağımlılık düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Can, A. (2016). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. (2016). *İnsan insana*. Remzi Kitabevi.
- Çetinkanat, C. (1998). Öğretmen adayları ve müfettişlerin bakış açısından öğretmen iletişim becerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 14(14), 209-221.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimşer için çok değişkenli istatistik SPSS ve Lisrel uygulamaları*. Pegem Akademi Yayınları.
- Çoruk, A. (2016). İletişimde sihirli anahtar: empati. B. Güven (Ed.), *Etkili iletişim* içinde (s. 114-126). Pegem Akademi.
- Dalkılıç, M. (2011). *İlköğretim öğrencilerinin sportif Faaliyetlere katılım düzeyi ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi.
- Darn, S. (2005). Aspects of nonverbal communication. *İnternet TESL Dergisi*, 11(2), <http://iteslj.org/>
- Deniz, İ. (2003). *İletişim becerileri eğitiminin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin iletişim becerisi düzeylerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Deniz, K. (2009). Etkili iletişim. S. Odacı (Ed.), *Üniversiteler için dil ve anlatım* içinde (s. 533-600). Palet Yayınları.
- Deniz, K. (2019). Eğitimde etkili iletişim. A. Güzel ve H. Karatay (Ed.), *Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (s. 519-569). Pegem Akademi.
- Deryakulu, D. (1992). Eğitim iletişimi kavramı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 25(2), 787-794. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000574
- Dökmen, Ü. (2002). *İletişim çatışmaları ve empati*. Sistem Yayıncılık.
- Ergin, A. (2012). *Eğitimde etkili iletişim*. Anı Yayıncılık.
- Eroğlu, E. (2013). Eğitim ortamlarında etkili iletişim ve boyutları. U. Demiray (Ed.), *Etkili iletişim* içinde (s. 203-222). Pegem Akademi.
- Fabrigar, L. R., Wegener, D. T., Mac Callum, R. C. & Strahan, E. J. (1999). Evaluating the use of exploratory factor analysis in psychological research. *Psychological Methods*, 4(3), 272-299. 10.1037//1082-989X.4.3.272
- Gökçe, O. (2017). *İletişime giriş*. Çizgi Kitabevi.
- Gökdağ, D. (2013). Etkili iletişim. U. Demiray (Ed.), *Etkili iletişim* içinde (s. 76-105). Pegem Akademi.
- Gümüş, B. (1976). Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Erzurum.
- Güngör, A., Demiralay, A. T. & Arpaguş, F. (2018). SPSS'te istatistiğe giriş. E. Baş (Ed.), *Bilimsel araştırma süreçleri yöntem, teknik ve etiğe giriş* içinde (s. 239-274). Grafiker Yayınları.
- Güven, A. Z. (2016). Etkili iletişimin kuralları ve etkili iletişim kurma süreci. B. Güven (Ed.), *Etkili iletişim* içinde (s. 53-66). Pegem Akademi.
- Işıksaçan, T. (2012). *Etkili iletişim*. Kum Saati Yayınları.

- Kayabaşı, B. (2020). Türkçe eğitiminde etkili iletişim ve Türkçenin kullanımı. A. Z. Güven (Ed.), *Türkçe eğitime genel bir bakış* içinde. (s. 229-238). Pegem Akademi.
- Köksal, N. & Çöğmen, S. (2018). Ortaokul öğrencilerinin eleştirel düşünme ve iletişim becerileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (PAU Journal of Education)*, (44), 278-296. <https://doi.org/10.9779/pauefd.422244>
- Krauss, R. M. & Fussell, S. R. (1996). Social psychological models of interpersonal communication. In E. T. Higgins & A. W. Kruglanski (Ed.), *Social psychology: Handbook of basic principles* (s. 655-701). The Guilford Press.
- Lasswell, H. D. (2007). The structure and function of communication in society. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 24, 215-228.
- Lorcu, F. (2015). *Örneklerle veri analizi SPSS uygulamalı*. Detay Yayıncılık.
- MEB. (2019). *İlköğretim Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf>
- Onan, B. (2017). *Dil eğitiminin temel kavramları*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Pallant, J. (2020). *SPSS kullanma kılavuzu SPSS ile adım adım veri analizi*. (S. Balcı ve B. Ahi, Çev.). Seçkin Yayıncılık.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2010) *A beginner's guide to structural equation modeling*. Routledge.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2018). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Şahin, S. & Aral, N. (2012). Aile içi iletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 55-66.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenirlik ve geçerlilik*. Seçkin Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2018). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayıncılık.
- Terzi, Ç. (2016). Problem çözme. B. Güven (Ed.), *Etkili iletişim içinde* (s. 169-184). Pegem Akademi.
- Varışoğlu, M. C. (2016). İletişim ve sözlü anlatım becerileri açısından Türk dili ve edebiyatı bölümü öğrencilerinin değerlendirilmesi (Gaziantep örneği). *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(14), 529-544. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11627>
- Williams, R. (2012). *Anahtar sözcükler*. (S. Kılıç, Çev.). İletişim Yayınları.
- Yılmaz Sarkın, S. (2012). *Çocuğa yönelik aile içi şiddetin ilköğretim 6. 7.ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin iletişim becerileri ve özgüven düzeylerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.